

Test voorspelt kans op succes IVF

Interview met Joop Laven, Hoogleraar Voortplantingsgeneeskunde van het Erasmus MC in Rotterdam over de nieuwe test die, voorafgaand aan een IVF poging, voorspelt wanneer een vrouw niet zwanger wordt.

Op een miezerige donderdag in oktober rijd ik naar Schiebroek om daar Joop Laven te ontmoeten. We hebben bij hem thuis afgesproken. Wanneer de deur opengaat doet een vriendelijke man van midden in de 50 open. Hij draagt een comfortabel zittende joggingbroek en een breed zittend wit T-shirt. Hij kijkt mij vragend aan. Ik twijfel even, is dit het goede adres? Tijdens zijn handdruk bedenk ik mij dat artsen in hun vrije tijd echt geen witte jas dragen. Dan valt het kwartje. 'Laven', zoals hij zichzelf noemt, verontschuldigd zich. Morgen vliegt hij naar Hawaï om daar een lezing te geven. Vandaag is hij lekker een dagje thuis aan het rommelen en had er niet meer bij stil gestaan dat hij een interview met Freya had. Hij haalt even een hand door zijn haar, pakt een kop koffie en neemt mij mee naar zijn studeerkamer, gelegen in het souterrain. Het eerste wat ik zie is een enorm drumstel en in de hoek een racefiets. En boeken, overal boeken.

Laven begint: "Ik zit hier bijna nooit meer, ben altijd onderweg of aan het werk. Ik heb een partner en vier zonen (17, 22, 26 en 30 jaar). Aan hobby's als drummen en fietsen kom ik nog nauwelijks toe. Als ik geluk heb kan ik 2 x per jaar een fluisterbootje huren en op de Nieuwkoopse Plassen gaan vlieg- of snoekvissen. Dan kom ik echt tot rust. Ook al vang ik die dag niets, ik verveel mij geen moment. Vroeger was ik een echte vogelaar en nog steeds kijk ik om mij heen of ik daar Visarenden of andere bijzondere vogels kan spotten".

Uit de media heb ik kunnen lezen dat u samen met uw collega, de onderzoeker Dik Kok, per toeval hebt ontdekt dat de kansen op succes bij op IVF voorspeld kunnen worden aan de hand van bacterie populaties in de blaas. Hoe kwam deze ontdekking tot stand?

Dik Kok ontdekte dat er altijd bacteriën in de urine aanwezig zijn en dat dit microbiom (geheel aan soorten bacteriën) bij jongens en meisjes voor de puberteit ongeveer hetzelfde is. Bij vrouwen die in een vruchtbare leeftijd komen verandert het microbiom. Pas wanneer vrouwen in de menopauze komen, wordt de bacteriepopulatie weer hetzelfde als voor hun eerste menstruatie. Dik wilde het microbiom beïnvloeden, maar dit lukte niet met antibiotica. Bij IVF-patiënten konden we goed het microbiom vooraf en tijdens een eventueel ontstane zwangerschap meten om te bezien of zwangerschap de bacteriepopulatie zou veranderen. In totaal testten we 100 vrouwen van verschillende leeftijden en ethische achtergrond. Wat bleek, vrouwen die zwanger werden hadden een heel an-

der microbiom in de blaas dan de vrouwen die niet zwanger werden. Het microbiom bleek dus een verklikker te zijn voor de mate waarin het baarmoederslijmvlies een embryo toelaat en dus voor zwangerschap na IVF.

Hoe ontstaat dit microbiom?

We denken dat het afwijkende microbiom een erfelijke aanleg is die in relatie staat met de omgeving. Dit is namelijk ook het geval bij mensen met obesitas. Wanneer die patiënten van een dunne donor via ontlasting het microbiom van die donor ontvangen, verandert hun eigen microbiom in hun darmen en vallen ze af. Helaas weten we over de bacteriëngroep in de blaas nog weinig.

Hoe betrouwbaar zijn de resultaten?

Bij de techniek die we gebruikten hebben we nog twee bacteriën toegevoegd en aan de hand van vier specifieke bacteriën kunnen we met 100 % zekerheid zeggen wie er niet zwanger wordt, ook na een tweede of derde poging is dat het geval. Overigens waren er wel vrouwen tussen waarvan wij dachten dat ze zwanger zouden worden, maar dat niet werden. Dit bleek dan aan andere factoren die de vruchtbaarheid kunnen beïnvloeden te liggen.

Voor wie is de test bedoeld?

De test is bedoeld voor alle vrouwen met onbegrepen vruchtbaarheidstoornissen die aan de vooravond staan van een IVF of ICSI traject en die graag willen weten of de behandeling die zij moeten ondergaan kansrijk zal zijn.

Kunnen onze lotgenoten nu al gebruik maken van de test?

Nee, helaas nog niet. De techniek die we namelijk nu gebruiken is verouderd, zeer bewerkelijk en prijzig. Daarom zijn we samen met een bedrijf in Amsterdam op zoek naar andere technieken die we wel in de markt kunnen zetten. Om met net zo accurate uitslagen te komen, werken we eerst samen met vier IVF-centra in Nederland (waaronder het Erasmus MC). Met de data uit die studie verfijnen we de uiteindelijke test en brengen deze dan, via een bedrijf dat ART-Pred heet, op de markt. Op dat moment zullen ook twee buitenlandse ziekenhuizen de test in gebruik nemen. Zij koppelen de resultaten van hun studie aan de urinetest. In die studie probeert men het microbiom via voedingssupplementen te veranderen. Daarna gaan we nog een grote Europese studie met 2000

vrouwen op starten om te bezien of we de Rotterdamse en Nederlandse resultaten ook kunnen uitbreiden naar de Europese bevolking. Daarna wordt de test internationaal uitgerold. Overigens worden aan de uitslagen van de test tijdens de studie geen consequenties verbonden. Met andere woorden men mag gewoon proberen zwanger te worden met IVF en wordt, ook bij een negatieve test, niet uitgesloten van die behandeling.

Hoe zal de test in zijn werk gaan?

Wanneer je de test aanvraagt ontvang je een envelop met een buisje om urine in op te vangen. Het buisje stuur je naar ons terug. Dit zou mogelijk via je eigen ziekenhuis kunnen of gewoon als particulier, dat is nog niet besloten. Vervolgens wordt het verwerkt door laboratoria die wij hebben aangewezen. Zij leveren binnen een uur de uitslag. De test zal waarschijnlijk enkele honderden euro's gaan kosten.

Als blijkt dat het testresultaat negatief is, welke oplossingen zijn er dan?

Als blijkt dat bij vrouwen die graag zwanger willen worden het juiste microbiom ontbreekt dan hebben we op dit moment nog geen behandelplan. Om die reden hebben we de test, voordat het uitlekte, onder de pet gehouden. We wilden namelijk met alternatieven komen om patiënten toch te behandelen. Antibiotica helpt in elk geval niet. Samen met een kliniek in South Hampton zijn we bezig met een studie om interventies te doen op het microbiom. Het zou namelijk kunnen dat leefstijl/voeding invloed heeft op de bacteriesamenstelling.

Welke haken en ogen zijn er aan de test?

Ongeveer 1 op de 3 patiënten die zo'n test doen zal te horen krijgen dat ze nooit zwanger zullen worden via IVF of ICSI. Ik kan mij zo voorstellen dat een patiënt niet blij zal zijn als zij geen kans krijgt om het op zijn minst een keer te proberen, want dat zal in hun ogen een betere garantie zijn dan dat ik dat zo 'uit de losse pols' zeg dat men geen kans maakt. En dan hebben we nog de overheid en de ziektekostenverzekeraars. Die vinden het natuurlijk een fantastische test want mogelijk wordt er op die manier ongeveer 14 miljoen euro bespaard.

Zouden verzekeraars de test als voorwaarde voor vergoeding gaan stellen?

Het zou mij niet verbazen. IVF is voor een kleine groep en het is een relatief duur traject. Ik zou verzekeraars echter willen oproepen om geld in research te stoppen om te kijken of we vrouwen kunnen helpen met het veranderen van het microbiom. Dan heb je de patiënten wat te bieden en kan het de verzekeraar op langere termijn veel kosten besparen.

Heeft u nog advies voor onze lezers?

Leef gezond ook al weet ik niet precies wat dat is en doe ik dit ook niet altijd. Aan mensen die het niet lukt om kinderen te krijgen zou ik op het hart willen drukken hun leven weer proberen te herkrijgen ondanks de krassen op de ziel die zijn opgelopen. Het leven daarna is de moeite waard. Het verwerkingsproces van een dergelijk verlies duurt soms jaren en wij dokters begeleiden onze paren daar meestal niet meer bij. Daarom vind ik dat mijn collega's en ik de verantwoordelijkheid hebben de vrouwen die wij niet succesvol kunnen behandelen, toch op een goede manier terug te laten keren in de maatschappij zodat het verlies van een kind een draagbaar lot wordt en je weer verder kunt met je leven.

Inger van Oeveren

Tekst: Inger van Oeveren Foto: Privébezit